

MEDYA DERNEĐİ

TÜRKİYE'NİN İNTERNET SANSÜRÜ SORUNU

MEDYA DERNEĞİ İNTERNET KOMİTESİ

Redaksiyon ve Güncelleme: Dr. Aslı Telli Aydemir

Temmuz 2010

İÇERİK:

1) YENİ BİR MECRA OLARAK İNTERNET	4
. Dünyada ve Türkiye’de İnternet Kullanımı	4
. Sayılarla Dünyada İnternet	4
. Sayılarla Türkiye’de İnternet	4
. İnternet Yaşamımızı, Düşünme Biçimimizi ve Medyayı Nasıl Etkiler?	5
. İnternet İçin Özel ve Bağımsız Bir Yasa Gerekliliği	6
2) TÜRKİYE İNTERNET HUKUKU	7
. 5651 no’lu Yasanın Getirdiği Düzenlemeler	7
. Yasaya Yönelik Eleştiriler	8
3) ÖRNEK OLAY : YOUTUBE VE GOOGLE SORUNU	10
. YouTube	10
. YouTube’a Türkiye’den Erişimin Engellenmesi Sorunu	10
. Google	11
. Google Servislerine Türkiye’den Erişimin Engellenmesi Sorunu	11
. Google ve Vergi Sorunu	12
4) GÖRÜŞLER VE ÖNERİLER	13
KAYNAKÇA	14

YÖNETİCİ ÖZETİ :

İnternet dünya üzerindeki bilgisayar ağlarının ve sistemlerinin elektronik olarak birbirine bağlandığı global bir sistemdir. Milyarlarca insan, internet sayesinde her tür bilgiye sınır tanımadan ulaşabilmektedir. İnternet bu haliyle bütün dünya vatandaşlarının özgürce kullandığı muazzam bir kütüphaneye benzemektedir. İnternetin merkezi bir yönetimi yoktur; bir kişi, kurum veya hükümet tarafından yönlendirilmemektedir. Buna rağmen dünya üzerindeki her devlet kendi önceliklerine göre internet içeriğini düzenlemek için çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye İnternet Hukuku

Türkiye'de internet içeriğini düzenlemek ve denetim altına almak için 2007 yılında 5651 no'lu yasa çıkarılmıştır. Başlangıçta çocukların zararlı içeriklerden korunmasını sağlamak, intihar, fuhuş ve uyuşturucu kullanımının özendirilmesini engellemek amacıyla oluşturulan bu yasa, ilerleyen süreçte toplumun bilgi edinme hakkını kısıtlayıcı uygulamalara yol açmıştır. Yasalara uygun olmayan içeriğe erişim engellenebilmektedir. Erişim engellemesi için Alan Adı (Domain Name) veya IP (İnternet Protokolü) bloklama yöntemleri kullanılmaktadır.

Örnek Olay: YouTube ve Google ile Yaşanan Sorunlar

YouTube'a Türkiye'den erişim Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret içeren bir videonun paylaşılması nedeniyle, 5651 no'lu yasanın verdiği yetkilerle, yaklaşık 3 yıldır engellenmektedir. Engellenmenin devam etmesine rağmen internet kullanıcıları çeşitli tekniklere başvurarak bu siteye ulaşabilmektedir. Türkiye'de YouTube hala en çok ziyaret edilen ilk 10 internet sitesi arasındadır. YouTube'un yayın yaptığı tüm IP'lerin erişime engellenmesi, Google'ın aynı IP aralığından yayın yaptığı bazı internet sitelerine erişimi de engellemiştir. Kamuoyundan gelen tepkiler üzerine resmi yetkililerin Google'ın Türkiye'de vergi vermemesine vurgu yapması ise farklı algılara sebep olmuştur. Türk kamuoyunda "Google vergi ödemediği için YouTube sitesi erişime kapatıldı" algısı oluşmuştur. Oysa erişim engellemesi ve vergi birbirinden farklı konulardır. Birisi fikir özgürlüklerini ilgilendirirken diğeri Maliye Bakanlığı'nın görev alanına girmektedir.

Görüşler ve Öneriler

Çok boyutlu bir problemle karşı karşıya olduğumuz bu süreçte sansür uygulamalarının interneti asla tam olarak denetim altına alamayacağı ortaya çıkmaktadır. Toplumların bilgiye ulaşma özgürlüğünün elinden alınması temel insan haklarına aykırıdır. Yapılan engellemeler ise teknolojik imkanlar kullanılarak aşılabilmektedir. Bu tutarsızlık yasaların toplum nezdindeki yaptırımını da zayıflatmaktadır. Yapılan sansür uygulamaları gelişmekte olan demokratik ülke imajına zarar vermektedir. Mahkeme kararıyla yapılan erişim engellemelerinin kalıcı bir çözüm getirmeyeceği açıkça görülmektedir. İnterneti düzenleyen 5651 no'lu yasa fikir ve ifade özgürlüklerini destekleyecek şekilde "Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi" paralelinde yeniden düzenlenmelidir. Bu düzenleme fikir özgürlüklerini ve yetişkinlerin her türlü internet içeriğine erişim hakkına saygıyı temel alan şeffaf, katılımcı ve çoğulcu bir yöntemle yapılmalıdır. İnternet konusunda uzman mahkemeler oluşturulmalıdır. İnternet gazeteciliği tanımı netleştirilerek kamu kurum ve kuruluşlarında akreditasyonları sağlanmalıdır. Basın İlan Kurumunda internet yayıncılığının temsil edilmesi için gerekli altyapı hazırlanmalıdır.

1) YENİ BİR MECRA OLARAK İNTERNET

Dünyada ve Türkiye’de İnternet Kullanımı

Bilişim teknolojisinde son 10 yılda yaşanan gelişmeler, medya araçlarının tümünü barındıran ve dünyayı saran ağların odağında bulunan internet iletişimini birçok boyutuyla etkilemiştir. iPhone, BlackBerry, VoIP, webTV gibi farklı işlevlere sahip teknolojik ürünlerin iç içe geçtiği ve tek bir ürünün birden fazla işlevi yerine getirdiği bu süreç “teknolojik yakınsama” olarak adlandırılmaktadır. Henry Jenkins gibi 21. yüzyıl düşünürleri tarafından bilginin demokratikleşmesi olarak da nitelendirilen bu olgu, aynı zamanda kitlelerin tüketim alışkanlıklarını da kökünden değiştirmektedir.

*Sayılarla Dünyada İnternet*¹⁻²⁻³⁻⁴⁻⁵

- İnternet kullanıcılarının sayısı 1.8 milyarı aşmıştır.
- 733 milyon bilgisayar internet alan adı sistemine kayıtlıdır.
- 192 milyon civarında alan adı mevcuttur.
- 130 milyonu aşkın kişisel blog vardır
- İnternete yüklenmiş videoların sayısı yüz milyonları aşmıştır.
- Facebook kullanıcı sayısı 500 milyona, Twitter 105 milyona, LinkedIn ise 50 milyona ulaşmıştır
- Günde 250 milyar e-posta gönderilip alınmaktadır, bu yılda 90 trilyon e-posta anlamına gelir.
- Twitter’da en çok takip edilen kişi 5.2 milyon insanla Britney Spears'dır.
- ABD Başkanı Barack Obama ise 4.5 milyon insan tarafından takip edilmektedir.
- Halen Twitter’da 100 bin, Facebook’ta 500 bin uygulama kullanılmaktadır.
- Twitter’da günde yaklaşık 55 milyon kısa mesaj paylaşılmaktadır.
- Kişisel fotoğrafların paylaşıldığı Flickr’da 4 milyar foto mevcuttur.
- Facebook’a her ay ortalama 2,5 milyar resim yüklenmektedir.
- Her gün 200 milyon Facebook kullanıcısı Facebook’a bağlanmaktadır.
- YouTube üzerinde günde 2 milyar video izlenmektedir.
- ABD online video pazarının %40’tan fazlası YouTube hakimiyetindedir.
- YouTube’a her dakika ortalama 24 saat uzunluğunda video yüklenmektedir.

*Sayılarla Türkiye’de İnternet*⁶⁻⁷

- Türkiye’de 16 yaş üzerinde 28-30 milyon civarında insan internet kullanmaktadır.
- 3.1 milyon kişisel bilgisayar mevcuttur.
- Türklere ait, 215 bini Türkiye içinde, 870 bini Türkiye dışında alan adı vardır.
- Türkiye MSN kullanımında ABD ve Brezilya’dan sonra dünya üçüncüsüdür.
- 15-25 yaş arası gençler günde ortalama 6 saatlerini internette geçirmektedir. Bu zamanın önemli bir kısmı e-posta alışverişi, haber okuma ve sosyal paylaşım sitelerinde harcanmaktadır.

İnternet Yaşamımızı, Düşünce Biçimimizi ve Medyayı Nasıl Etkiler?

Günümüzde internet sadece profesyonellerin kullandığı bir araç olmaktan çıkmış, her yaş grubundan ve her sosyal statüden insanın gündelik yaşamına nüfuz etmiştir. Artık internetin sağladığı olanaklar kullanılmadan bankacılık, eğitim, sağlık, ticaret, eğlence, iletişim, devlet bürokrasisi ve haber alma gibi temel hizmetlerin yapılabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle interneti sadece bir medya, bir iş yeri veya bir okul olarak düşünmek körlerin fili tarifi gibi sadece bir boyutunu algılamak demektir. Modern toplumlarda internet, insan vücudundaki sinir sistemini oluşturan yapıya benzemektedir. İnterneti değerlendirirken bizlere sunduğu imkanların tüm boyutlarını göz önüne almak gerekmektedir.

2004 yılından itibaren kullanılmaya başlanan Web 2.0 teknolojisi internet kullanıcılarının bu deneyime aktif olarak katılmasını ve kendi içeriklerini çok daha kolay bir şekilde oluşturmasını sağlamıştır. Bu teknoloji sayesinde popülerleşen sosyal platformlar her gün yüz milyonlarca insan tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. İnternetin getirdiği olanaklar bilginin demokratikleşip herkes tarafından kolaylıkla paylaşılmasını sağlamıştır. Bu sebepten dolayı internete erişim artık bir vatandaşlık hakkı olarak kabul edilmektedir. Bilginin sınırsızca paylaşılması beraberinde yepyeni felsefik anlayışlar ve ticari modeller ortaya çıkarmaktadır.

YouTube, Facebook, Twitter, Flickr, MySpace, LinkedIn gibi sosyal ağlar, eğlence ve arkadaşlık ortamı olmanın yanısıra işbirliği, örgütlenme, pazarlama, dağıtım, öğrenme ve tanıtım ortamı haline de gelmiştir. Fortune 500 firmaları, uluslararası kuruluşlar, vakıflar ve üniversiteler sosyal ağlarda yer alarak ve paydaşlarıyla bu ağlar üzerinden çift yönlü etkileşim sağlayarak, birlikte ürün ve politika üretme sürecine girmişlerdir. Farklı millet ve kültürden milyonlarca insan internet sayesinde yepyeni bir global sistem ve ekonomi oluşturulmasına katkı sağlamaktadır.

Türkiye için İnternet (Bilgi Toplumu) projesi en az AB projesi ve GAP kadar önemlidir. Ülkenin ekonomisi, eğitimi, kültürü, kamu yönetimi ve demokrasisi internetin sunduğu olanaklar çerçevesinde yeniden yapılandırma sürecine girmelidir. Bu anlamda e-devlet projesinin Türkiye için çok önemli bir atılım olduğunu belirtmek gerekir.

İnternetin getirdiği imkanlar medyanın klasik ekonomik modellerini de yıkmaktadır. Yaygınlaşan laptop bilgisayarlar, 3G internet ve iPhone, BlackBerry gibi akıllı mobil aygıtların sunduğu imkanlar gazetelerin işleyiş şeklini değişime zorlamaktadır. Yakın bir gelecekte iyice yaygınlaşması beklenen iPad ise çok büyük bir dijital devrimin işaretçisidir.

Gazeteler yayımlanmadan bir gün önce editörler tarafından şekillenir, basılır ve dağıtılır. Bu süreç birçok maliyet kalemi ve vakit gerektirir. İnternet üzerinde yayımlanan bir gazete ise her an değişebilir. Basılı gazetelerin eski sayılarına ulaşmak için uzun bir arşiv çalışması yapmak gerekirken internet gazetesinin eski sayılarına ve arşivine internet üzerinden çok kısa sürede ulaşılabilir. Arama motorları sayesinde farklı dillerde birçok alternatif habere erişmek mümkündür. Ayrıca İnternet gazetelerinin okur yorumlarına açık olması haber hakkında daha hızlı geri dönüşüm alınmasına yardımcı olmaktadır. İnternet karşımıza yepyeni bir düşünme tarzı ve okuyucu profili çıkarmaktadır. İnternet sayesinde artık herkes kendi kendisinin haber editörü olmaya başlamıştır.

İnternet İçin Özel ve Bağımsız Bir Yasa Gerekliliği

İnternet teknolojileri çok hızlı bir gelişim gösterirken, internet faaliyetlerini organize eden hukuki düzenlemeler bu hıza yetişememektedir. Yasa koyucular, yasa çıkarmak için uzun çalışmalara, araştırmalara ve çeşitli hukuki görüşlere ihtiyaç duyarken, internetteki bir yenilik bazen sadece birkaç saatte milyonlarca kullanıcıya ulaşmaktadır. Günlük olaylardan etkilenerek yapılmaya çalışılan hukuki düzenlemeler ise kısa bir süre sonra geçersiz kalabilmektedir.

İnternet klasik basın yayın faaliyetine benzer özellikler taşısa da genel özelliği ile oldukça farklıdır. Herkesin kendisini ifade edebilmesine olanak tanıyan internet, Web 2.0 sosyal platformlarının da yaygınlaşmasıyla kullanıcılara birer içerik üreticisi, hatta gazeteci konumu kazandırabilmektedir. Bir fotoğraf makinesi ya da video kamerasıyla birlikte bilgisayarı ve internete erişimi olan herkes gazeteci görevi görebilmektedir. Bu nedenle, İnternet ortamındaki yayınlar için Radyo ve Televizyon Yasası, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Yasa, Basın Kanunu hükümlerine ek olarak özerk bir kanuna ihtiyaç vardır.

İnternette oluşturulan web sayfası teknik olarak ne tam bir gazete, ne dergi ne de kitaptır. Yerli ve yabancı yayın kavramı çok subjektiftir. Bu nedenle Basın Yayın Kanunu'nun yazılı basın için gerekli kıldığı bir takım zorunluluklara tabi olması mümkün değildir.

Denetimin ve kontrolün çok zor olduğu internetle ilgili düzenlemeleri tek bir kanunla sağlamak imkansızdır. İnterneti düzenlerken denetim ve kontrolden çok önünü açmak ve ondan toplumsal yarar sağlamak ana hedef olmalıdır. Alınacak bir tedbirin, farkında olmadan gelişmenin önünü tıkaması mümkündür. Düzenlemenin minimal, teknolojinin bağımsız olması, düzenleme ve yürütme sürecinin katılımcı ve saydam olması; ayrıca tüm paydaşları kapsamaması çok önemlidir. Kanuni düzenleme yapmak tek başına yeterli olmamaktadır. Bugün internet ile ilgili çıkan sıkıntıların birçoğu uygulamadan kaynaklanmaktadır. İnternet için özel ihtisas mahkemelerinde yetişmiş hakim, savcı ve bilirkişilerin eksikliği duyulmaktadır.

2) TÜRKİYE İNTERNET HUKUKU

Türkiye İnternet Hukuku Mayıs 2007’de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5651 No’lu “internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun” ile düzenlenmektedir. Bu kanunun amacı içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

5651 no’lu Yasanın Getirdiği Düzenlemeler

5651 no’lu yasa internet ortamında yapılan yayınlar yoluyla işlenen suçları önlemek amacıyla çıkarılmıştır. Bu suçlar kamuoyu gündemine, özellikle çocuk pornosu vb. içerikli sitelerin yayılmaya başlamasıyla yerleşmiş ve bu konularla ilgili mevzuat çalışmasına hız verilmiştir.

Türkiye’deki site erişimi engellemeleri bu kanunun 8. Maddesinde belirtilen suçların işlendiğine dair yeterli şüphe sebebi bulunmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu suçlar temel olarak ikiye ayrılmaktadır:

a) Katalog suçlar olarak ifade edilen internet ortamında işlenen 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan 8 çeşit suç;

- İntihara yönlendirme (madde 84),
- Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
- Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
- Müstehcenlik (madde 226),
- Fuhuş (madde 227),
- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228) suçları

b) 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar hakkında kanunda yer alan suçlar.

Bu suçları işlediğine kanaat getirilen internet sitesine erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hakim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Mahkemeler ve TİB (Telekomunikasyon ve İletişim Başkanlığı) yasaya uygun olmayan içeriğe sahip internet sitelerini kapatabilmekte veya erişimi engelleyebilmektedir. Erişim engellenmesi kararı 24 saat içerisinde uygulanmaktadır.

Yasaya Yönelik Eleştiriler

2007 yılında hızlı bir şekilde çıkarılmış olan 5651 no'lu yasa, uygulamalardaki bazı olumsuzluklar nedeniyle ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Başlangıçta çocukların zararlı içeriklerden korunması, intihar, fuhuş ve uyuşturucunun özendirilmesini engellemek amacıyla oluşturulan bu yasa giderek toplumun bilgi edinme hakkını kısıtlayıcı uygulamalara yol açmıştır. Bu yasaya dayandırılarak yapılan bazı yasaklamalar, siyasi sansür uygulamalarını hatırlatmaktadır. Bu haliyle 5651 no'lu yasa, internetin yapısı çok iyi anlaşılmadan tasarlandığı görüntüsünü vermektedir.

Yasa ile getirilen kurallar zaman zaman internetin özgürlükçü doğasıyla çakışmakta ve çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bunun kamuoyunca en çok bilinen örneği YouTube'a erişimin engellenmesidir. Bu sorunun temelinde 5651 no'lu yasayla bağlantılı yönetmeliklerin uluslararası hukukta geçersiz olan talepleri yatmaktadır.

Türkiye'deki yer sağlayıcıların BTK'ya (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu) başvurup kayıt olması ve içerik sağlayıcıların da iletişim bilgisi ve yer sağlayıcı bilgilerinin web'de sergilenmesi istenmektedir. Bu durum internet üzerinde yayın yapan tüm internet sitesi sorumlularının Türkiye'de kayıt yapması anlamına gelir ki teknik olarak uygulanabilir değildir.

Katalog suçlarda, suça konu olan internet sayfası yurt dışında ise TİB'e sorgusuz sualsiz yasaklama yetkisi verilmektedir. Bu uygulama anayasanın evrensel hukuku ve AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararlarının temel ilkeleriyle çakışmaktadır. İnternette yurt dışı kavramının teorik tanımı ise pratikte karşılıksız kalmaktadır. Türkiye'deki mevcut anlayışa göre bir internet sitesinin yurt içinde sayılabilmesi için BTK'ya kayıtlı olması gerekmektedir.

Katalog dışı suçlar nedeniyle erişim engelleme taleplerinde ise bazen çelişkili kararlar verildiği görülmektedir. Ceza mahkemelerinden gelen erişim engelleme kararları anında kabul edilip uygulanırken fikri haklar ve medeni kanunun sağladığı hakların ihlali durumunda yapılan taleplere bazen karşılık verilmemektedir. Bunun yanında kaç tane web sayfasının fikri haklar nedeniyle veya medeni kanunla yasaklandığı bilinmemektedir.

Erişimi engelleme kararları zaman zaman suçun kişiselliği ilkesini gözardı eden ve kullanıcı aleyhine sorunlar çıkartan bir uygulama haline gelmektedir. Ufak bir içerik yüzünden internet sitesinin tamamını kapatmak veya erişimini engellemek çok daha büyük sorunlara sebep olmaktadır.

Türkiye'de erişim engellemesi yapılırken "Alan Adı" (Domain Name) veya "IP" (İnternet Protokolü) bloklama yöntemleri kullanılmaktadır. Alan adı bir web sitesinin internetteki adı ve adresidir. IP ise bilgisayarların birbirlerini tanımasını sağlayan numara sisteminin basitleştirilmiş halidir. Suç unsuru barındırdığı tespit edilen internet sitesinin alan adı mahkeme tarafından erişime kapatılabilir. IP bloklandığında ise o IP aralığından yayın yapan tüm internet siteleri bu durumdan etkilenmektedir.

Eğer IP'yi bir işhanı adresine, alan adını da içindeki dükkanlardan bir tanesine benzetirsek, IP bloklaması tek bir dükkan yerine tüm iş hanını kapatmak anlamına gelmektedir.

Günümüz teknolojisinde komple bir yayının engellenmesi yerine sadece suç unsuru taşıyan içeriklerin bloklanması da mümkündür. Buna “nesne temelli engelleme” adı verilmektedir. Bununla birlikte, böyle bir sistemin işleyebilmesi için kurulacak altyapı hem çok pahalı hem de Internet'i çok yavaşlatacak bir kontrol mekanizması içerdiğinden, erişim engelleme ve sansür içeren modeller üzerinde durulmaması daha doğru olur.

“Hukuka aykırı içerik” ve “zararlı içerik” konusunun halen tam ayrımının yapılamadığı günümüzde, internetteki suçlarla mücadele etmek için çok sayıda hukuki çalışma yapılmıştır. Avrupa Birliği Siber Suçlar Konvansiyonu bu konuyla ilgili net bir çerçeve getirmektedir. Çocuk pornografisi, nefret suçları, terör propagandası, kumar, fuhuş, organ ticareti, kullanım hakları ve bilişim suçları dışındaki içerikler ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmektedir.

5651 no'lu yasaya Avrupa'dan da çok sert eleştiriler gelmektedir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) basın özgürlüğünden sorumlu temsilcisi Miklos Haraszti, Türkiye'de internet yasasının ifade özgürlüğü alanındaki uluslararası standartlar ve AGİT'e verilen taahhütler çerçevesinde değiştirilmesi için çağrıda bulunmuştur. ⁸

20-22 Nisan 2010 tarihleri arasında Kocaeli-Kartepe'de ikinci defa düzenlenen “İnternet İçerik Düzenleme” çalıştayında 5651 no'lu yasa ve beraberinde getirilen internet erişim düzenlemeleri konusundaki sorunlar tartışıldı. Tespit edilen 94 madde üzerinde 3 gün boyunca çalışan, 40 farklı kurumdan 65 kişinin oluşturduğu sonuç belgesi de “Kartepe Kriterleri” başlığı ile yayınlandı. ⁹

3) ÖRNEK OLAY: GOOGLE VE YOUTUBE SORUNU

YouTube

İçeriği kullanıcıları tarafından oluşturulan bir video paylaşım sitesi olan YouTube 2005 yılında üç eski PayPal çalışanı genç tarafından 11.5 Milyon dolarlık bir yatırımla kurulmuştur. YouTube'un gördüğü ilgi projenin çok hızlı bir şekilde büyümesine sebep olmuş ve 2006 yılında Google Inc. tarafından 1.65 Milyar USD karşılığında satın alınmıştır. ABD'li şirketin merkezi San Bruno, Kaliforniya'dır. YouTube'da yayınlanan içeriğin çoğunluğu dünya üzerindeki tekil kullanıcılar tarafından yüklenmektedir. Buna ek olarak bazı profesyonel medya şirketleri de YouTube'la işbirliği yaparak kendilerine ait içerikleri paylaşmaktadırlar. comScore şirketinin Mayıs 2010 tarihli araştırmasına göre YouTube, ABD online video paylaşım pazarının yaklaşık %43'üne sahiptir, Mayıs ayında toplam 14 milyar video izlenmiştir, YouTube'a her dakika toplam 24 saatlik yeni video yüklenmektedir ve bu içeriğin yaklaşık 2/3'ü ABD dışından sağlanmaktadır. Alexa verilerine göre YouTube dünya üzerinde Google ve Facebook'tan sonra en çok ziyaret edilen 3. internet sitesidir.

YouTube kuruluşundan bu yana gördüğü ilgi kadar çok çeşitli eleştiriler de almaktadır. Şiddet yanlısı, nefret körükleyici, ayrımcılık içeren ve kullanım haklarının ihlal edildiği videoların yayınlanması bu eleştirilerin temelini oluşturmaktadır. YouTube bu tip sorunlarla mücadele edebilmek için içerikte kaldırılması gereken olumsuz bir şey varsa ziyaretçiye açık bırakılan “şikayet et” tarzında bir simge aracılığı ile olumsuz içerik hakkında işlem yapmaktadır. Ayrıca YouTube, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından hazırlanan “Bilişim Suçları” raporuna göre suç sayılan unsurları kabul etmekte ve bu tip videoların yayınlanmasına izin vermemektedir. Buna rağmen YouTube, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu çeşitli ülkeler tarafından birçok defa sansürlenmiştir. YouTube'a Çin, İran, Libya, Tunus, Türkmenistan ve Türkiye'den erişim halen resmi olarak yasaktır.

YouTube'a Türkiye'den Erişimin Engellenmesi Sorunu

YouTube'a erişim, Mustafa Kemal Atatürk'e hakaret içeren videolar nedeniyle ilk defa İstanbul 1'inci Sulh Ceza Mahkemesi tarafından 2007 yılında engellenmiştir. Bahsi edilen videoların YouTube tarafından kaldırılmasıyla erişime tekrar izin verilmiştir. 2008 yılında benzeri videoların tekrar YouTube'a yüklenmesi sonucunda erişim engellenmesi yinelenmiş ve YouTube dünya üzerindeki veritabanından bahsi geçen videoları tamamen kaldırmadığı sürece bu yasağın süresiz şekilde devam edeceği yetkili savcılık tarafından duyurulmuştur. YouTube'un Türkiye'de resmi muhatabı olmadığı için videoların kaldırılması için yapılan bu çağrılar sonuçsuz kalmıştır.

Bunun sonucunda Türk Mahkemeleri YouTube hakkında bir tedbir kararı vermiştir. Videoyu YouTube sitesine koyan kişiler ve/veya YouTube firması hakkında uluslararası hukuk normları içinde bir dava açılmamıştır. Herhangi bir yargılama süreci olmadığından geçici olan mahkeme kararı da 2 yılı aşkın bir süredir uygulanmaktadır. Karar Yargıtay'a da götürülemediğinden belirsizlik halen devam etmektedir. Türkiye'de YouTube sitesi ile yaşanan sorunun muhatabı olarak masaya oturulacak bir temsilcinin bulunmaması da sorunun devam etmesinde bir etken olarak gösterilmektedir.

Google

1998 yılında Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde kurulmuş olan Google uluslararası ve halka açık bir internet araması ve reklamcılık şirkettir. Dünya üzerinde 1 milyondan fazla bilgisayar sunucusu kullanarak tüm internet trafiğini yönlendirmektedir. Dünya üzerinde bir gün boyunca 1 milyardan fazla internet arama talebine cevap vermektedir. Google'ın bir arama motoru olarak gördüğü ilgi şirketin çok hızlı büyümesine ve arama motoru dışında online reklamcılık, sosyal paylaşım ağları, e-mail, fotoğraf ve VoIP uygulamalarında da büyük yatırımlar yapmasını sağlamıştır. Geçtiğimiz yıl piyasaya sürülen Nexus One telefonu ile iPhone karşısındaki en ciddi rakip olmuştur. Alexa verilerine göre Google dünyanın en çok ziyaret edilen internet sitesidir.

Google bu büyüklüğü nedeniyle birçok ülkede ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Bunlardan en önemlileri bireysel bilgilerin gizliliği, fikir hakları ve uluslararası vergi avantajlarından yararlanarak, iş yaptığı ülkelerde çok az vergi ödemesi olmuştur.

Google Servislerine Türkiye'den Erişimin Engellenmesi Sorunu

YouTube'un Türkiye'de kullandığı 44 IP'nin bir çoğu Google'a aittir. 2006 yılında başlayan erişim engellemesi sonrası Google kendisine ait bazı IP'leri YouTube'a tahsis ederek YouTube'u Türkiye'de tekrar erişime açmaya çalıştı. BTK bu duruma müdahale ederek YouTube'a tahsis edilen IP'leri de yasak kapsamına aldı. Bu müdahale sonucunda Google'ın Translate, Maps, Docs, Code ve Analytics gibi bazı servisleri çalışamaz hale geldi. Bu da kamuoyunda Google'ın yasaklandığı algısını oluşturdu.

BTK yaptığı basın açıklamasıyla, hakkında erişim engelleme tedbiri uygulanmamış Google'ın hizmetlerinin erişimlerinin engellendiği yönünde yapılan haberlerin gerçeği yansıtmadığını belirtti. Sorunun <http://www.youtube.com>'a erişim amacıyla kullanılan ve engelleme tedbiri kapsamında IP adreslerinin güncellenmesinden ve bu IP adreslerinin arkasında farklı şirketlere ait alan adı veya çeşitli hizmetlerin barındırılması olduğuna vurgu yaptı.¹⁰

Google ise bu konuyla ilgili, "Google'ın servislerine Türkiye'den erişimde yaşanan sıkıntıların, sürmekte olan YouTube erişim yasağıyla bağlantılı olduğu belirlenmiştir" şeklinde bir açıklama yaptı.

Google servislerine Türkiye'den erişiminin engellenmesi sorunun temelinde 5651 no'lu yasa ile YouTube'a erişimin yasaklanması vardır. Bazı iddialara göre Google Türkiye'yi yasakçı ilan ettirmek için IP değişikliğini yapıp tekrar dikkatleri üzerine çekmek istemiştir. Bu nedenle Google sadece reklam geliri sağlamadığı ücretsiz hizmetleri yasaklı IP bandına çekmiştir; bu iddiaya göre sorun tamamıyla ekonomiktir.¹¹

Bu gelişmeler sonrasında resmi yetkililerin Google'ın Türkiye'de vergisini vermeyen bir şirket olduğu yönünde açıklamalar yapması, YouTube vergisini vermediği için erişimi engelleniyor gibi bir anlam çıkarılmasına neden olmuştur. Oysa erişim engellemesi ve vergi sorunu birbirinden bağımsız iki ayrı konudur. Erişim engellemesi fikir özgürlüklerini, vergi konusu ise Maliye'yi ilgilendirmektedir.

Google ve Vergi Sorunu

İnternet mecrasında en önemli sorunlardan biri vergi meselesidir. İnternetin uluslararası yapısı, sayısal ürünlerin gümrükleri kolayca aşması probleminin iyice karmaşık hale gelmesine neden olmaktadır.

Google'ın vergi meselesi sadece Türkiye'de değil özellikle Avrupa ülkelerinde olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde uzun zamandır tartışılmaktadır. Bu sorunun temelinde ise Google'ın verdiği hizmetler karşılığında İrlanda'dan fatura kesmesi ve hizmet verdiği ülkelerde daha az vergi vermesi yatmaktadır.

İrlanda diğer Avrupa ülkelerinden daha cazip vergilendirme yaptığı için Google faturalarını bu ülke üzerinden yapmaktadır. İrlanda bilişim alanında sunduğu düşük vergiler ve diğer kolaylıklar nedeniyle aynı zamanda uluslararası birçok bilişim firmasının üretim, paketleme ve dağıtım merkezi haline gelmiştir. İrlanda'nın vergi oranı %12,5'tir, Avrupa'nın diğer ülkelerinde ise bu oran %30'u bulmaktadır. Fakat Google İrlanda'nın sahibinin de vergi cenneti olarak bilinen Bermuda'da kurulmuş olan bir başka Google şirketi olması da soru işaretlerini arttırmaktadır.¹²

İngiltere¹³, İspanya¹⁴ ve Fransa¹⁵ gibi bazı Avrupalı ülkeler Google'ın verdiği düşük vergileri büyük eleştiri konusu yapmışlardır. Bu ülkeler çeşitli yasal yaptırımlar hazırlayarak alternatif vergilendirme çalışmaları yürütmektedirler.

Çin Halk Cumhuriyeti ise 2010 yılı başında politik ve ekonomik nedenlerle Google'ı sansürlemiştir. Google buna tepki olarak Çin ofisini kapatıp buradaki servislerini Çin kanunlarına tabi olmayan Hong Kong'a yönlendirmiştir.

4) GÖRÜŞLER VE ÖNERİLER

İnternet tüm dünya vatandaşlarının ortak alanıdır. Merkezi bir hükümeti ve idare sistemi yoktur. İfade özgürlüklerine yönelik yasak ve kurallar bu alanda geçersiz kalmaktadır. Tüm yasal düzenlemelerde bu gerçek asla gözardı edilmemelidir. Demokrasiye ve bilişim teknolojilerinin önemine inanan bir sosyal devletin birinci önceliği sansürsüz, ucuz interneti tüm vatandaşlarına ulaştıracak çözümler oluşturmak olmalıdır. Bu bağlamda bizim önerilerimiz;

- İnternet konusunda ihtisaslaşmış uzman mahkemeler kurulmalıdır. Yargıda internet konusunda uzmanlaşmaya önem verilmeli, bilirkişilik müessesesi daha işlevsel hale getirilmelidir.
- İnternette fikir ve düşüncelerin yayılmasında büyük rol oynayan siteler (bloglar, forumlar, video siteleri, sosyal ağlar vb.) çok sesliliğin ve demokrasinin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Şiddete ve kriminal suçlara teşvik etmeyen fikirler ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir. İnternet'in kötüye kullanılarak, bireysel hak ve özgürlüklere zarar verdiği durumlarda uygulanacak yaptırımlar ise kullanıcıların temel hak ve özgürlüklerini olumsuz yönde etkilememelidir.
- İnternette hukuka aykırı içeriklerin önlenmesi ve fikri hak ihlallerinin engellenmesi için “Uyar ve Kaldır” (Notice and Take-Down) prensibi en uygun çözüm olarak gözükmektedir. Bu konudaki haksızlıkların giderilmesi için öz denetim uygulamalarına ve sivil inisiyatiflere destek verilmelidir.
- İnternette suçla mücadelede sansürün etkisiz bir yöntem olduğu anlaşılmalıdır. Erişim engelleme kararları, orantılılık ve ölçülülük ilkeleri gözetilerek ancak ve ancak son çare olarak ve geçici bir koruma tedbiri olarak görülmelidir. Fakat tümünden internet sitesi kapatma mekanizmasına başvurulmamalıdır.
- Kısa vadede YouTube sorununun çözülmesi için ilgili yönetmeliğin değiştirilip, uygunsuz içeriğin YouTube Türkiye versiyonundan kaldırılmış olması yeterli olmalıdır. Global versiyona müdahale etmek internetin doğasına ve uluslararası hukuka aykırıdır.
- İnternetin uluslararası karakteri göz önüne alınarak suçla mücadelede diğer ülkelerle iş birliğine gidilmeli, 5651 sayılı yasada öngörülen katalog suçların kapsamı yeniden değerlendirilmelidir. Organ ticareti ve kimlik hırsızlığını önleyici yeni düzenlemeler yapılmalıdır. “Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi”nin imzalanması bu anlamda çok önemli bir adımdır.
- Çocukları internetteki zararlı içeriklerden korumak amacıyla, uzmanlar tarafından içerik sınıflandırması yapılmalı ve aileler ücretsiz çocuk filtresi kullanmaları yönünde özendirilmelidir.
- İnternet gazeteciliği tanımı netleştirilerek kamu kurum ve kuruluşlarında internet gazetecilerinin akreditasyonları sağlanmalıdır. İnternet gazetecileri basına tanınan hak ve özgürlüklerden tamamen yararlanabilmelidir. Basın İlan Kurumunda internet yayıncılığının da temsil edilmesi için gereken çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA :

- ¹ "Internet Usage and World Population Statistics" *Miniwatts Marketing Group*,
www.internetworldstats.com (Aralık 31 2009)
- ² "The Biggest Shift Since The Industrial Revolution" *en.gauge media*,
<http://engaugemedia.com/the-numbers-dont-lie/> (Haziran, 2010)
- ³ Facebook.com Resmi İstatistikleri,
<http://blog.facebook.com/blog.php?post=409753352130> (Temmuz, 2010)
- ⁴ Twitter Counter, Twitter İstatistikleri,
<http://twittercounter.com/> (Temmuz, 2010)
- ⁵ LinkedIn Blogu,
<http://blog.linkedin.com/2009/10/14/linkedin-50-million-professionals-worldwide/>
(Ekim, 2009)
- ⁶ comScore Türkiye İnternet Kullanıcıları Araştırması,
<http://www.comscore.com/> (2010)
- ⁷ Civicweb Projesi Raporları,
www.civicweb.eu
- ⁸ AGİT Basın Açıklaması,
<http://www.osce.org/item/42372.html> (Ocak, 2010)
- ⁹ 5651 Çalıştay Kartepeler Kriterleri Sonuç Bildirgesi,
<http://5651calistay.org/2010/04/22/kartepe-kriterleri-yayinlandi/> (Nisan, 2010)
- ¹⁰ BTK Basın Açıklaması,
http://www.tib.gov.tr/dokuman/bb_04062010.pdf (4 Haziran 2010)
- ¹¹ Tezgel, Hasan. "Google bize ne dedi?",
<http://www.haber7.com/haber/20100614/Googlein-son-oyununu-bu-yazi-anlatiyor.php>
(14 Haziran 2010)
- ¹² Lee, Julian. "The Tax Moves That Makes Google Rich" *The Sydney Herald*,
<http://www.smh.com.au/news/technology/biztech/net-profits-the-tax-move-that-makes-google-rich/2009/05/27/1243456658563.html> (28 Mayıs 2009)
- ¹³ "Google avoids £100m UK tax" *The Sunday Times*,
<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article6122329.ece> (19 Nisan 2009)
- ¹⁴ "Spain proposes "Google tax" to pay for infrastructure" *The Reader.es*,
<http://www.thereader.es/en/local-business-a-finance/2166-spain-proposes-google-tax-to-pay-for-infrastructure.html> (25 Şubat 2010)
- ¹⁵ "France eyes 'Google tax' on Internet ads" *The Independent*,
<http://www.independent.co.uk/news/media/france-eyes-google-tax-on-internet-ads-1861589.html> (8 Ocak 2010)